Senųjų Trakų piliavietė iš paukščio skrydžio. *Rimanto Kraujalio nuotrauka*

1

Senieji Trakai

Kaimas išaugo prie XIV a. didžiųjų Lietuvos ir Trakų kunigaikščių pilies. Lietuvos metraščiuose pasakojama, kad didysis kunigaikštis Gediminas perkėlė sostinę iš Kernavės į Senuosius Trakus. Jo sūnus Kęstutis į šią pilį parvedė Palangos vaidilutę Birutę, apie 1350 m. jų šeimoje gimė Vytautas, vėliau ir kiti vaikai.

Pilies laikus mena net 40 m pločio gynybinis griovys, statūs 6–8 m aukščio šlaitai, erdvus kiemas. XV a. pradžioje Vytauto Didžiojo valia ant pilies pamatų buvo pastatyta pirmoji parapinė bažnyčia ir įkurtas benediktinų vienuolynas (dabartiniai pastatai iš XVIII–XIX a. laikotarpio).

Archeologai priėjo išvadą, kad Senųjų Trakų pilies erdvė kitados buvo padalyta į priešpilį ir puošniąją, gyvenamąją, dalį. Pastarojoje būta rūmų pastato ir pirties. Kęstučio pirtimi vadinami mūro pamatai apie XVI–XVII a. pateko į plečiamos bažnyčios zakristijos vietą.

Pilies sienų, sumūrytų iš stambių akmenų ir plytų, storis siekė du metrus. Viršuje šios sienos buvo dengtos čerpėmis, o vidinėje jų pusėje įrengtos medinės galerijos. XIV a. kultūrinio sluoksnio su gausiais radiniais storis siekia net 1,5 m.

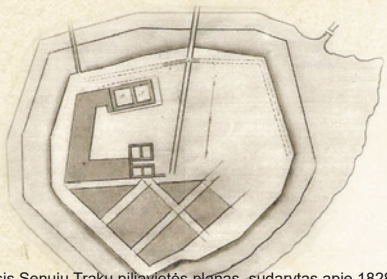

Pirmasis Senųjų Trakų piliavietės planas, sudarytas apie 1828 m.: per gynybinį griovį, skliding vandens, į piliavietę veda du mediniai tiltai (iš leidinio „Lietuvos pilys“. Ats. redaktorius Juozas Jurginis. Vilnius: „Mintis“, 1971 m., įklija)

2

Pilialaukis

Kartą Lietuvos didysis kunigaikštis Vytautas su palyda nusprendė keliauti prūsų šalies, Karaliaučiaus, keliu ir apžiūrėti miškuose skendintį kraštą. Iš gimtinės – Senųjų Trakų – valdovas pasuko į Pilialaukį, kuriame gyveno Senųjų Trakų pilies žmonės: žemdirbiai, arklininkai, kelio tarnai ir kiti tarnybininkai.

3

Bedugnė

...Iš Bedugnės kaimo gyventojų Vytautas Didysis sužinojo apie paslaptingą kalvą, kur buvo iškilmingai laidojami jo tėvams ir seneliams tarnavę kariai. Prieš daugelį metų, vaikystėje, Vytautas yra čia buvęs – iš atminties jam iškyla ragų gausmas, sutartinių giesmių aidas, išdidūs karių veidai. Aukojami žirgai, žemėn liejamas midus, aukštinami lietuvių dievai: Andojas, Perkūnas, Kalvelis ir Žvėrūna. Bedugnės senoliai dar mena Kęstutį su Birute, baugiai pasakoja apie iš pelkės kylančias liepsneles – protėvių vėles.

Senovės baltų karių brolijos „Vilkatlakai“ nariai su atkurta XIV a. lietuvių karių apranga. *Arūno Bugvilionio nuotrauka*

Didžiojo kunigaikščio Kęstučio kariaunos kapinyno paslaptis praskleidę archeologai nustatė, kad XIV a. mirusieji čia buvo laidojami sudeginti, jų palaikai barstyti žemės paviršiuje. Taip pat rasta brangių ginklų, šarvų dalių, papuošalų, žirgo kamanų dalių, darbo įrankių ir buities reikmenų. Senovės lietuvių apeigas mena anglys, sudaužytų puodų šukės, apeiginiais tikslais perlaužti dirbiniai.

Kai kurie Bedugnės kapinyne surasti ginklai ir grandininių šarvų dalys. *Gedimino Petrausko nuotrauka*

4

Kupa

Senu lietuvišku žodžiu, kurio skambesys primena Kupoles – vasaros saulėgrįžos šventę, pavadinti Kasperavičių šeimos puoselėjami Bičių ir žolynų namai. Juose saugoma bitininkystės ir žoliavimo išmintis, gaminamos išskirtinės odos priežiūros priemonės, sveikatą stiprinantys medaus, vaistinių augalų mišiniai.

5

Strakiškės

Kaimas mena karalienės Bonos Sforcos sumanytą ir 1547–1557 m. pradėtą įgyvendinti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gyvenviečių ir ūkio pertvarką. Įsimintinas abipus gatvės išsidėsčiusio kaimo planas, per šimtmečius čia mažai keitėsi ir žemėvalda – dirbami siauri ilgi žemės rėžiai.

Strakiškės ortofoto (Nacionalinė žemės tarnyba prie ŽŪM Vykinto Vaitkevičiaus nuotrauka)

6

Užtrakio miškas

Įžengę į Užtrakio mišką keliauninkai, nors ir puikiai ginkluoti, buvo akylūs – visur čia tykojo pavojai. Vienas iš palydovų, jodamas greta Vytauto, pasakojo jam vaikystėje girdėtas sakmes apie miškų ir žvėrių deivę Žvėrūną, kurios valioje buvo žvėrys ir paukščiai, o už visus uoliausiai savo pareigas ėjo kiškiai. Šie skubėdavo su žiniomis pas paupiais klaidžiojančias laumes, po šeivamedžiu įsitaisiusį dievaitį Puškaitį ir lakstydami per kelią su pasimėgavimu gąsdino medžiotojus – jei kuris kiškių pranašystes suprasti mokėjo, tai neretai, būdavo, gręždavo žirgą ir grįždavo namo tuščiomis.

7

Aluona

Dvi dešimtys pilkapių prie Aluonos esančioje Rungos lauko vietovėje buvo supilta apie IX–XI a. ir iki šiol plačiau netyrinėti. Spėjama, kad pilkapiuose palaidoti sudegintų mirusiųjų palaikai, paaukoti žirgai. Kitados per Vėlinės pilkapius juosiančiuose grioviuose buvo kūrenami laužai.

Tai protėvių – lietuvių genties, Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės kūrėjų – atminimo vieta.

8

Šklėrių miškas

Toldami nuo Vilniaus senovės keliautojai įžengdavo į tankius, gūdžius miškus, kur kelionių sąlygos buvo sudėtingos ir nepalankios. Vietomis kelias būdavęs nepravažiuojamas, arkliai klimpdavo, o medžių šaknys laužydavo vežimų ratus ir rogių pavažas. Sunkiausias uždavinys – atrasti saugią ir jaukią nakvynės vietą šaltuoju metų laiku arba permirkus sušilti. Nors karčemose buvo galima rasti pašaro arkliams, kai kurie keliautojai, ypač užsieniečiai, patogumo dėlei į tolimas keliones su savimi imdavo... lovą.

1929 m. tarp Aluonos ir Šklėrių surastas vienas didžiausių pirmųjų lietuviškų monetų ir Čekijos karaliaus Vaclovo IV grašių lobis rodo, kad šiuo keliu buvo keliaujama dar priešistoriniais ir ankstyvaisiais istoriniais laikais.

Pirmosios lietuviškos monetos iš Aluonos (Šklėrių) lobio (iš leidinio „Vytauto Didžiojo kultūros muziejaus metraštis“. Redagavo Povilas Karazija. Kaunas: Vytauto Didžiojo karo muziejus, 1941 m., I įklija)

9

Rūdiškės

Kaip rodo Rūdiškių pavadinimas, pirmasis vietos gyventojas buvo Rudis. Manytina, kad jis pats arba jo protėviai nuo seno gyveno tarp girių ir vertėsi pelkių geležies rūdos gavyba bei gamyba. Senovės rudnios buvo statomos ir įrengiamos kaip vandens malūnai, bet ratas jose ne sukdavo girnas, o kilnodavo dumples, kūjį...

Senuosius Rūdiškių gyventojus mena kaimo kapinės prie Karaliaučiaus kelio. Asmenvardžiai, antkapių užrašai lietuvių ir lenkų kalbomis savitu būdu pasakoja Vilniaus krašto istoriją: XIX a. antrojoje pusėje tarp lietuvių plito gudų, o jai įkandin lenkų kalba.

Pirmą kartą Rūdiškes mini 1690 m. Trakų vaivadijos rejestrai, o jų savininkė ar valdytoja tuo metu buvo Sara Ilechimova. Po dviejų šimtmečių žydai vyravo ir naujosiose Rūdiškėse. 1862 m. nutiestu geležinkeliu Sankt Peterburgas–Varšuva buvo pigiau ir saugiau gabenti krovinius, ypač išaugo keleivių skaičius, apyvarta, paslaugų poreikis. Pasaulis, taip pat anuomet Rusijos okupuota Lietuva, įžengė į pramonės epochą.

Karaliaučiaus keliui priartėjus prie geležinkelio pervažos dešinėje pasitinka vieni pirmųjų Rūdiškių miestelio pastatų: geležinkelio sargo namelis ir geležinkelių arklidės.

Rūdiškės. *Aurimo Vitkausko nuotrauka*

atrask Rūdiškes!

Valdovų ir pirklių keliu po 700 metų

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės paveldas, senovės kelių ir kelionių istorija

Vykinto Vaitkevičiaus nuotrauka

Keliaujame istoriniu Karaliaučiaus keliu. Vilniaus kapitulos archyve saugomas 1784 m. parengtas išsamus šio kelio aprašymas, tarp Vilniaus universiteto bibliotekos rankraščių – 1800 m. žemėlapis. IX–XIV a. archeologijos paminklų pakelėje 1929 m. tarp Aluonos ir Šklėrių surastas vienas didžiausių pirmųjų lietuviškų monetų ir Čekijos karaliaus Vaclovo IV grašių lobis rodo, kad šiuo keliu buvo keliaujama dar priešistoriniais ir ankstyvaisiais istoriniais laikais.

XV–XVII a. iš Vilniaus arba į jį vedė ne mažiau kaip 27 keliai. Dirbamais laukais pro Bedugnę, per Užtrakio ir Šklėrių miškus vingiuojantis siauras, vietomis duobėtas Karaliaučiaus kelias per amžius beveik nepasikeitė! Čia galima ne tik įsivaizduoti, bet ir patiems pabūti senovės keliautojų (valdovų, karių ir pirklių) vietoje.

LANKOMI OBJEKTAI:

1 Senieji Trakai
2 Pilialaukis
3 Bedugnė
4 Kupa
5 Strakiškės
6 Užtrakio miškas
7 Aluona
8 Šklėrių miškas
9 Rūdiškės

TRAKAS

Gyvenu laisvai

www.gyvenulaisvai.lt
www.atraskrudiskes.lt

TRAKŲ RAJONO SAVIVALDYBĖ

RŪDIŠKIŲ SENIŪNIJA

Gyvenu laisvai

atrask Rūdiškes!

VALDOVŲ IR PIRKLIŲ KELIU PO 700 METŲ

Mes – Rūdiškių jaunimo komanda „Trakas“. Dalyvaudami projekte „Gyvenu laisvai!“ ištyrinėjome Trakų krašto apylinkes ir atradome daug naujų įdomių vietų, kurias siūlome aplankyti mėgstantiems keliauti. Pristatome kartu su istorikais, archeologais ir fotografais sudarytą maršrutą **„Valdovų ir pirklių keliu po 700 metų“**. Gerų atradimų!

PROJEKTĄ VYKDO:

PDT LŽS LMKA 15 LRT

VYKDANT PROJEKTĄ SU MUMIS BENDRADARBIAVO IR DRAUGAVO:

DELFI BRITISH COUNCIL Konrad Adenauer Stiftung PKD

MARŠRUTO SUDARYMĄ PARĖMĖ:

LIETUVOS RESPUBLIKOS KRAŠTO APSAUGOS MINISTERIJA

UŽ PAGALBĄ SUDARANT MARŠRUTĄ DĖKOJAME:
dr. Vykintui Vaitkevičiui, Marijui Pileckui, Algimantui Aleksandravičiui, Tautvydui Kalteniui ir Lolitai Sims.

Valdovų ir pirklių keliu po 700 metų

Pėsčiųjų ir dviračių turizmo maršrutas (24 km)

0 1 2 3 4 km

- Maršruto trasa ir punktai
- Geležinkelio stotis
- Maudykla
- Regykla
- Kiti lankomi objektai

1. Senųjų Traką piliavietė
2. Pilialaukis
3. Bedugnės kapinynas
4. Kupa
5. Strakiškės kaimas
6. Užtrakio miškas
7. Aluonos pilkapiai
8. Šklėrių miškas
9. Senosios Rūdiškės

1 km · 2,4 · 1,0 · 2,4 · 1,2 · 1,7 · 3,9 · 1,9 · 2,3 · 1,3 · 2,3 km

Sukūrė: © UAB HNIT-BALTIC. Duomenys: © Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, © F. Kavoliutė (2012). Lietuvos gamtinis pamatas. I dalis.